

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző:

Cím: *A lipótmezei állami elmegyógyintézet felszázados jubileuma*

Forrás:

Pesti Hírlap

Bp.

(Hely)

1922. 3. 15

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

Tárgy

614.443

Hely

Idő

"1922"

Személy

A lipótmezei állami elmegyógyintézet felszázados jubileuma.

Az ország legnagyobb elmegyógyintézete 1868 december 6-án kezdte meg humánus működését. A már öt év előtt betelt kulturjelentőségű *felsőszázados* azonban — a legutóbbi évek politikai és társadalmi felfordulásai miatt — csak most: *április havában fogják megünnepelni* s a jubileum az intézetben tartandó szakorvosi diszgyűlés keretében az intézet s vele kapcsolatosan a hazai s általán a pszichiatria ötven évi életének, fejlődésének, mai jelentős színvonalára való fokozatos, emelkedésének hű képét, laikusnak is tanulságos történetét a nagy nyilvánosság részére is a legilletékesebb szaktényezők által főtárlja. Természetesen maguk az intézeti beteglakók ünnepi előadások, szórakozások rendezésével örvendő résztvevői lesznek a lipótmezei állami elmegyógyintézet félcentennárius jubileumának, mely a hazai orvostudománynak s az intézeti kisebb beteg-társadalomnak egyaránt ünnepe lesz.

Első Ferenc József 1857-ben magyarországi körutja alkalmával, mely legfelsőbb helyről talán először célozta az abszolutizmus-okozta gyászfekete közhangulat enyhítését, a budai királyi várpalota építési alapjából 300.000 forintot engedélyezett az intézet létesítésére. Érdekes, hogy egy országos elmegyógyintézet, vagy ahogy régebben mondták: *tébolyda* létesítésének szükséges voltát málnak már a XVIII. század végével átértézték s a tárgyalásokat 1792-ben meg is indítják. Az akkor *fundus confraternitatum* címmel fennállott jótékonycélú alapot, mely a József császár által feloszlattott kolostorok alapítványából származott, a felállítandó országos elmegyógyintézet építésére óhajták fordítani. A bekövetkezett francia háború az egész tervkivitelt megakasztja, de később az országgyűlésen ismét napirendre kerül s a szükséges költségek beszerzése iránt a tárgyalásokat 1827-ig folytatják. A tárgyalások később ismét fennakadnak s 1836-ban gróf Nadasdy püspök az általa megszerzett váci Ludoviceum épületét azzal az óhajjal ajánlétkozza az országnak, hogy „egy tébolydai intézeté átalakíttassék.” Később, már mint kalocsai érsek, végrendeletileg meg 50.000 forintot p. p. (pengő pénzzel) hagyományoz tébolydai célokra, azzal a határozott kikötéssel, hogy ez a hagyomány a kalocsai főkórház által kezel-

tessek, kamatai pedig mindaddig a tokenez csator-tassanak, míg a tébolydai intézetet tényleg megnyitják s betegekkel benépesítik. A tőke a kamatokkal 113.400 forintra szaporodott, mikor az akkori m. kir. kormányzók 1836-ban a váci Ludoviceum-épületet az említett célra átveszi. Már elrendelik külföldi tébolydák tanulmányozását hazai szakértők által, de az 1838-iki árvízveszedelem ezt a tervet is el-mossa. Újabb huzavonák, akadályok után a váci tervet végleg elejtik s István főherceg kormányzósága alatt, aki mint előbbi csehországi helytartó a hírneves prágai tébolydát alaposan megismerte, leg-felsőbb helyen kimondják, hogy a prágai és bécsi tébolydák mintájára a főváros környékén állítandó fel egy megfelelő intézet.

1852-ben V. Ferdinánd 5000 forintot ajándékoz a tébolydaépítési alapnak. Pest és Buda környékén szakértők 22 helyet szemlélnek meg s végül elfogadják Buda város ajánlatát: a lipótmezei telkek közül 45 hold és 3¼ ölnyi területet hajlandó e célra átengedni 16.000 forintért.

1857-re esik első Ferenc József nagy adománya. s erre még 24 hold és 1350 négyszögölnyi szomszédos területet szereznek meg s így az elmegyógyintézeti telkek 69 hold és 1353¼ ölnyi térséggé nőtt, holdját 1800 négyszögöllel számítva.

A beérkezett terveket Zettel Lajos építészeti gondnok átdolgozza, az építkezést 1860 március 20-án megkezdik s az 500 beteg befogadására tervezett intézetet nyolc esztendő alatt 1,670.702 forint 71¼ krajcár költséggel felépítik.

Maga az intézet egy zárt szerves egészet képez. Középen az előszokellő főépület a hivatalokkal, igazgatói, főorvosi, orvosi és tisztviselői lakásokkal s a nagy kápolnával, melyet 1913-ban restauráltak s Nagy Sándor ablak- és falfestményeivel díszítettek. Ezzel egybeesik az intézeti róm. kath. lelkési hivatal létesítése s így megszűnik a krisztinavárosi plébániához való tartozása, a honnan egyideig a lelkészek misézni, prédikálni és temetni kijártak, káplánkorában Csernoch János is, a mostani hercegprímás, aki már megigérté a felszázados jubileumon való részvételét. Az intézetnek van külön görögkatolikus kápolnája, megfelelő terme az evangélikus-református istentiszteleté részére és zsinagógája. Az óriási épület magasföldszintes-kétemeletes jobb szárnyán a férfi- a balszárnyon a női osztályok

vannak. A villaszerű egyemeletes munkáspavilon (vagy 100 szabadjáró munkásbeteg részére) újabbkeletű. A blokkrendszer, melyet újabban külföldön a pavilonrendszerrel szeretnek felváltani, a lipótmezei elmegyógyintézetben a külföldi szakértők legnagyobb elismerését váltotta ki. Az összes különböző osztályoknak mintegy tömbbefoglalása itt egyáltalán nem eredményezi azt a visszasságot, melyet a laikus felfogás még inkább feltételez. A nyugodt és nyugtalanabb osztályok, bár csaknem közvetlenül követik egymást, mégis e titáni falazatu épületben teljes elkülönítésben állanak: sehonnai bántón-disszonáns hang nem hatol abba a többhelyütt szinte zárdai csendbe, abba a kedves, nyugalmas lakkeret-be, mely a betegek ápolásának, gyógykezelésének egyik leghatékonyabb tényezője. S a férfi- és női ápolószemélyzet mellett a szolgálattelvő *irgalmas nővérek* szelid és szakadatlan buzgólkodása, vigasztaló emberszerető készsége a zárdai hasonlatot még fokozza. Mindenütt tág, magas háló- és nappali ter-mek, asztalokkal, pamlagokkal széles folyosók egyes osztályokon *szalonok* zongorával, billiárdal berendezés egyes termekben, így a női penziósz-tály vöröstapétás szalonjában szinte békebelleg pa-zar. Ezek óta állandó színpados színház-moziterem nagy zárt kertek, hol enyhébb időben sokat tartózkodnak, nyáron uszoda, tennispályák, télen jég-pálya, ródli, hetekint egyszer mozielőadás, gyakrab-ban *színelőadások, kedélyes táncmulatságok, mind*

ez a jelenleg már 1200 beteget gondozó intézetet az állam áldásos nagy kedélybetegszanatóriumává varázsolja. Az a sok „szenzáció”, amit az „előhalottak”-ról, az „örültek”-ről hasból összeirkáltak, egyáltalán nem diszkreditálta ezt a humánus intézményt, mely ötven év előtt még a teljesen elhagyatott „legstétebb” Lipótmezőn nyílt meg s ma: egy új virágzó városrészt hatalmas központja, mely körül boltok, iskola, vendéglők s villák épültek, jelezve az élénken lüktető egészséges életet, melyből a betegek a saját javukra kerülnek az intézetbe s jelentős százalékban hosszabb, rövidebb áldásos internálás után ismét ki a munkás társadalomba.